การจัดการเรียนรู้ โดยการประยุกต์ใช้ทฤษฎีการเรียนรู้กลุ่มพฤติกรรมนิยม สำหรับนักศึกษา สาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย ระดับปริญญาตรี
Learning Management by Applying Learning Theory on Behaviorism for Bachelor Degree Students of Primary Education

สิริรัตนา มุงคุณโคตร, เพ็ญจันทร์ บุพศิริ, อัญชลี ชัยรัชตกุล และวิราณี สุขทรัพย์

Sirirattana Mungkonkot, Penchan BooPasiri, Aunchalee Chairatchatakul and Wiranee Suksaph

มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

North Eastern University

Corresponding Author E-mail: sirira281@gmail.com

Received 8/11/2023 | Revised 03/12/2023 | Accepted 06/12/2023

บทความวิชาการ (Academic Article)

บทคัดย่อ

การจัดการเรียนรู้ เป็นกระบวนการจัดสภาพการณ์ให้ผู้เรียนได้มีความรู้ และประสบการณ์ โดยอาศัยการปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้สอนกับผู้เรียน เพื่อให้เกิดการพัฒนาผู้เรียนในทุก ๆ ด้าน ซึ่งในการจัดการเรียนรู้ผู้สอนจำเป็นต้องศึกษาหลักการ แนวคิด ทฤษฎีการเรียนรู้ให้กระจ่าง เพื่อให้ผู้สอนสามารถวางแผนการจัดการเรียนรู้ให้มีประสิทธิภาพในการพัฒนาผู้เรียน

บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการจัดการเรียนรู้ โดยการประยุกต์ใช้ทฤษฎีการเรียนรู้กลุ่มพฤติกรรมนิยม สำหรับนักศึกษา สาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย ระดับปริญญาตรี โดยการประยุกต์ใช้ทฤษฎีดังกล่าว สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนรู้ ดังนี้ คือ 1) อาจารย์ตรวจสอบความพร้อม ความสามารถ และการสร้างความพร้อมให้แก่นักศึกษา การวางเงื่อนไข การใช้เสริมแรงโดยการสร้างแรงจูงใจ การสร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้ และการทบทวนความรู้เดิม 2) อาจารย์ให้นักศึกษาฝึกทักษะที่สำคัญ และจำเป็นบ่อย ๆ ให้การเสริมแรงพฤติกรรมที่เกิดการเรียนรู้ เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ที่คงทน 3) อาจารย์จัดกิจกรรมการเรียนที่มีความต่อเนื่องและสัมพันธ์กับสิ่งที่นักศึกษาเคยเรียนรู้ เปิดโอกาสให้นักศึกษาได้นำความรู้ในสิ่งที่ได้จากการเรียนรู้นั้นไปใช้บ่อย ๆ ในสถานการณ์ที่หลากหลาย 4) หลังจากที่นักศึกษาสามารถเรียนรู้ได้ตามจุดประสงค์ที่ผู้สอนกำหนดแล้ว อาจารย์ให้คำชมเชย หรือรางวัล ซึ่งจะช่วยให้เกิดแรงจูงใจในการเรียนรู้มากขึ้น ซึ่งกิจกรรมดังกล่าวเป็นไปเพื่อการส่งเสริมพฤติกรรมการเรียนรู้ให้กับนักศึกษาสาขาวิชาการศึกษาปฐมวัยให้มีความเป็นครูมืออาชีพในการพัฒนาเด็กปฐมวัยให้เป็นคนดี มีความรู้ และมีจริยธรรมพื้นฐานที่ยั่งยืนต่อไป

คำสำคัญ: การจัดการเรียนรู้; ประยุกต์ทฤษฎี; การศึกษาปฐมวัย

Abstract

Learning management is a process to manage situation for learners to obtain knowledge and experience relying on association between the teacher and learner to generate development to learners in every aspect. To conduct the learning management, teachers need to clearly study the principles, notions, and theories on learning for being much more capable to sufficiently handle and tackle learning management in learner development.

This article has an objective to study learning management by applying learning theory on behaviorism for bachelor degree students of primary education, using Thorndike's connectionism as the guidance, namely 1) checking and providing readiness for learners, , laying out conditions, encouraging by providing motivation, creating learning conductive atmosphere and reviewing prior knowledge management; 2) having learners to often practice crucial and necessary skills to maintain and sustain the knowledge gained; 3) providing opportunity for learners to often use the knowledge in various situations; and 4) after all learners having obtained knowledge as targeted, teachers should admire or award which could enhance more learning motivation. The mentioned activities were conducted to promote learning behaviors for the students of primary education to be more professional and ingrained with sustained knowledge and ethnics.

Keywords: Learning management; Applying theory; Primary education

บทนำ

โลกยุคสังคมแห่งการเรียนรู้ ความรู้ และภูมิปัญญาของแต่ละสังคมได้นำมาใช้เป็น เครื่องมือสำคัญในการเสริมสร้างศักยภาพ และความสามารถในการแข่งขันกับนานาอารยประเทศ ได้ส่งผลให้หลายประเทศต่างหันกลับมาทบทวนบทบาท และแนวทางการจัดการศึกษาของประเทศ อย่างจริงจัง เพื่อเป้าหมายสร้าง และพัฒนากำลังคนที่มีความสามารถที่จะนำการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และวัฒนธรรมของประเทศให้ก้าวสู่สังคมในอนาคตได้อย่างมั่นคง ซึ่งสถาบันอุดมศึกษาจำเป็นต้องพัฒนาและปรับปรุงกระบวนการต่างๆ ที่เกี่ยวข้องให้ เหมาะสมกับสภาพจริง และให้มีความเหมาะสมกับสถานการณ์ปัจจุบันและอนาคต ซึ่งโลกได้มีการพัฒนาเปลี่ยนแปลงเจริญก้าวหน้าไปอย่างรวดเร็วทุกด้านทั้งในด้านวิทยาศาสตร์เทคโนโลยี เศรษฐกิจ สังคม และการเมือง การเปลี่ยนแปลงต่างๆ ทำให้ประเทศของเราจำเป็นต้องปรับเปลี่ยน บทบาทให้มีความเหมาะสมสอดคล้องกับการแข่งขันในประชาคมโลกมากยิ่งขึ้น สถาบันอุดมศึกษาจำเป็นต้องมีการปรับเปลี่ยนเพื่อตอบสนองความต้องการของประชาคมโลก โลกแห่งการเรียนรู้ จะต้องปรับเปลี่ยนให้ประสานสัมพันธ์อย่างใกล้ชิด กับสังคม ข่าวสาร ส่งเสริมให้ ผู้เรียนได้มีโอกาสเรียนรู้ ตลอดชีวิต เสริมสร้างทักษะในการคิดวิเคราะห์ การตัดสินใจด้วยตนเองเพื่อเตรียมความพร้อมในการเป็นพลเมืองที่'สามารถดำรงชีวิตได้อย่าง เสรีภาพและประชาธิปไตย (วิชัย วงษ์ใหญ่, 2554: 1)

สถาบันอุดมศึกษาจะต้องมีความเป็นกลางมากขึ้น มีการแลกเปลี่ยนทางด้านวิชาการ คณาจารย์ นักศึกษา และการวิจัย การปรับปรุงหลักสูตรและสาระการเรียนการสอน มีเครือข่าย ความร่วมมือกับสถาบันอุดมศึกษาทั้งในและต่างประเทศ เพื่อแลกเปลี่ยนประสบการณ์อันเป็นประโยชน์ร่วมกัน นักศึกษาในปัจจุบันจำเป็นต้องศึกษาอบรมในหลักสูตรที่'มีความยืดหยุ่น มีความสามารถในการแก้ปัญหา มีความสามารถในการปรับตัวให้เข้ากับกระบวนการและเทคโนโลยี ใหม่ได้อย่างดียิ่ง เต็มไปด้วยความคิดสร้างสรรค์ ตลอดจนยึดมั่นในการเรียนรู้ตลอดชีวิตไปพร้อมกัน (วิชัย วงษ์ใหญ่, 2554: 2)

สภาพปัจจุบันเกี่ยวกับหลักสูตรของสถาบันอุดมศึกษาส่วนมากจะมีลักษณะแข็งตัว มีข้อกำหนดวิชาบังคับ วิชาที่ต้องเรียนก่อนและวิชาต่อเนื่องจำนวนมาก หลักสูตรมักจะเน้นเนื้อหา สาระมากจนไม่มีเวลาเหลือให้ผู้เรียนได้คิด การค้นคว้าแสวงหาความรู้ ผู้เรียนมุ่งแต่ท่องจำเพื่อสอบ ให้ผ่าน การเรียนรู้ด้วยตนเองมีน้อย การใช้ระบบหน่วยกิต ซึ่งมุ่งให้เกิดความหลากหลายต่อกระบวนการเรียนรู้ ที่หลากหลายตรงจุดประสงค์และความถนัดของผู้เรียน กระบวนการเรียนรู้ ซึ่งได้ความรู้ มาอย่างแยกส่วน การมุ่งเน้นให้ผู้เรียนต้องไปศึกษาหาความรู้ ด้วยตนเองเพิ่มเติม อีก 3 ชั่วโมง หลังจากที่เรียนในห้องเรียน 1 ชั่วโมง ซึ่งกระบวนการเรียนรู้ด้วยตนเองในส่วนนี้ไม่ค่อยได้กระทำกันอย่างจริงจังมากนัก เป็นผลทำให้เมื่อผู้เรียนสำเร็จการศึกษาและไปเรียนต่อต่างประเทศ มักจะประสบปัญหาอ่านหนังสือไม่ทัน และตามเพื่อนร่วมชั้นเรียนไม่ทัน เพราะกระบวนการเรียนรู้ของเราไม่ได้ให้ความสนใจการจัดหลักสูตร และการเรียนการสอนตามระบบหน่วยกิตอย่างครบถ้วน โดยเฉพาะการเรียนรู้ ด้วยตนเอง จึงเป็นผลทำให้ผู้เรียนขาดการใฝ่รู้ การแสวงหาความรู้ เพิ่มเติม และนำความรู้นั้นมาวิเคราะห์ย่อยเป็นองค์ความรู้ ความคิดของตนเอง เพราะความรู้ เป็นสิ่งที่ไม่หยุดนิ่ง มีการเปลี่ยนแปลง มีการขับเคลื่อนควบคู่ไปกับการเปลี่ยนแปลงของสังคม (วิชัย วงษ์ใหญ่, 2554: 2)

การจัดหลักสูตรในระดับอุดมศึกษา จึงต้องจัดให้มีความสอดคล้องกับความมุ่งหมายของการศึกษาเพื่อที่จะสร้างกำลังคนไปประกอบการงานอาชีพหรือศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้น มหาวิทยาลัยจึงไม่ใช่แค่ผลิตบัณฑิตให้มีความรู้ ทักษะทางวิชาชีพเท่านั้น แต่ต้องเป็นบัณฑิตที่มีคุณธรรม จริยธรรมตามวิชาชีพและทำงานร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีความสุข (ไพฑูรย์ สินลารัตน์, 2549: 1) ซึ่งในปัจจุบันมหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ได้มีการศึกษาวิจัยเพื่อพัฒนากิจกรรมการเรียนการสอนอย่างต่อเนื่อง เช่น งานวิจัยเกี่ยวกับผลการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิคเรียนรู้ร่วมกัน (Learning Together: LT) ที่มีต่อความสามารถในการคิดวิเคราะห์ของนักศึกษาระดับปริญญาตรี หลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาปฐมวัยมหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ผลการวิจัยพบว่าความสามารถในการคิดวิเคราะห์ของนักศึกษาที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิคเรียนรู้ร่วมกัน (Learning Together: LT) หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และนักศึกษามีความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิคเรียนรู้ร่วมกัน (Learning Together: LT) โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก (จงจิต เค้าสิม และคณะ, 2565: 249-250) แต่ในด้านการจัดการเรียนรู้ยังไม่ปรากฏการประยุกต์ใช้ทฤษฎีการเรียนรู้กลุ่มพฤติกรรมนิยม สำหรับนักศึกษา สาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย ดังนั้นผู้ศึกษาจึงมีความสนใจที่จะนำทฤษฎีการเรียนรู้กลุ่มพฤติกรรมนิยม มาเป็นแนวทางที่จะพัฒนากิจกรรมการเรียนการสอนให้เกิดประสิทธิภาพในการสอนที่ยั่งยืนต่อไป

ดังนั้น ในการจัดการเรียนรู้ โดยการประยุกต์ใช้ทฤษฎีการเรียนรู้กลุ่มพฤติกรรมนิยม สำหรับนักศึกษา สาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย ระดับปริญญาตรี เป็นกิจกรรมที่อาจารย์ผู้สอน ศึกษาแนวทางการพัฒนานักศึกษา และนำมาปฏิบัติอย่างเป็นขั้นตอน โดยการพรรณนา อธิบาย ทำนายปรากฏการณ์ต่างๆ

เกี่ยวกับการเรียนรู้ในชั้นเรียนที่ได้ทำการสอนมาแล้ว โดยให้ความสนใจพฤติกรรมในชั้นเรียน เพราะเป็นสิ่งที่เห็นได้ชัด สามารถวัด สังเกตได้ ในสาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย ระดับปริญญาตรี และได้นำไปใช้เป็นหลักในการจัดกระบวนการเรียนรู้ให้แก่นักศึกษา โดยผู้ศึกษาได้นำแนวคิดของทฤษฎีกลุ่มพฤติกรรมนิยม ไปประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนรู้ เพื่อการส่งเสริมพฤติกรรมการเรียนรู้ให้นักศึกษาสาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย ระดับปริญญาตรีให้มีความเป็นครูมืออาชีพในการพัฒนาเด็กปฐมวัยให้ยั่งยืนต่อไป ในบทความนี้จะได้ลำดับความสำคัญของการพัฒนากิจกรรมดังกล่าว มีดังต่อไปนี้

ความหมายเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้

สำนักส่งเสริมวิชาการและงานทะเบียน มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ (2557: 8) ได้กล่าวว่า การ จัดการเรียนรู้ หมายถึง กระบวนการปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้สอนกับผู้เรียน เพื่อที่จะทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตาม วัตถุประสงค์ของผู้สอน ซึ่งกุลิสรา จิตรชญาวณิช (2562: 2) ได้กล่าวว่า การจัดการเรียนรู้ หมายถึง กระบวนการต่าง ๆ ในการดำเนินงานของผู้สอนตั้งแต่การวางแผนการจัดการเรียนรู้จนสิ้นสุดการประเมินผลการเรียนรู้ เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ ความสามารถ มีคุณธรรมจริยธรรม และเกิดทักษะหรือสมรรถนะต่าง ๆ ตามจุดประสงค์ที่กำหนดไว้ ซึ่งกลัญญู เพชราภรณ์ (2563) ได้กล่าวว่า การจัดการเรียนรู้ หมายถึง กระบวนการที่ผู้สอนจัดสถานการณ์ สภาพการณ์หรือกิจกรรมการเรียนรู้ต่าง ๆ โดยผ่านการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้สอนกับผู้เรียนเพื่อช่วยให้ ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์ที่ได้วางไว้ และสามารถนำประสบการณ์การเรียนรู้นั้นไปใช้ได้ และอาภรณ์ ใจเที่ยง (2553: 14) กล่าวว่า การเรียนรู้ หมายถึง กระบวนการที่บุคคลเกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมอย่างค่อนข้างถาวร อันเนื่องมาจากประสบการณ์หรือการฝึกหัด ดังแผนภาพที่ 1

แผนภาพที่ 1 แสดงความหมายของการเรียนรู้

สรุปได้ว่า การจัดการเรียนรู้ (Learning) หมายถึง การกิจกรรมการสอนในรูปแบบต่าง ๆ ที่ได้เตรียมไว้แล้ว ในการเรียนการสอนของครู อาจารย์ เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ และบรรลุตามวัตถุประสงค์ที่กำหนด ซึ่งหมายถึงทำให้ผู้เรียนมีความรู้ มีความสามารถ เกิดทักษะชีวิตในการดำเนินชีวิตที่ดี โดยการจัดการเรียนรู้ที่ดี มีความเชื่อมโยงจากการบริหารจัดการสูตรอย่างเป็นระบบ การเตรียมแผนการสอน เอกสารประกอบการสอนฯ และการจัดกิจกรรมการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ

ทฤษฎีการเรียนรู้ และการนำไปใช้ในการเรียนการสอน

ทฤษฎี คือข้อสมมติต่าง ๆ (Assumptions) หรือข้อสรุปเป็นกฎเกณฑ์ (Generalization) Herbert Feigl ได้ให้ความหมายของทฤษฎีไว้ว่า “ทฤษฎีเป็นข้อสมมติต่าง ๆ ซึ่งมาจากกระบวนการทาง

ตรรกวิทยาและคณิตศาสตร์” Kneller ได้ให้ความหมายของทฤษฎีไว้เป็น 2 ความหมายด้วยกัน คือ หมายถึง ข้อสมมติฐานต่าง ๆ (Hypothesis) ซึ่งกลั่นกรองแล้วจากการสังเกตหรือการทดลอง หมายถึง ระบบของความคิดต่าง ๆ ที่นำปะติดปะต่อกัน (Coherent) D.J. O’Connor ได้ให้คำจำกัดความของทฤษฎีไว้เป็น 4 ลักษณะด้วยกัน คือ เป็นข้อสมมติฐานต่าง ๆ ที่กลั่นกรองแล้วโดยหลักของตรรกวิทยา เป็นการนำเอาความคิดรวบยอดมารวมกันเป็นโครงสร้าง เป็นสาระที่เกี่ยวกับปัญหา เป็นการกำหนดเงื่อนไขหรือกฎต่าง ๆ เพื่อควบคุมพฤติกรรมบางอย่าง ซึ่ง ทิศนา แขมมณี (2559: 49-50) ได้อธิบายว่า ทฤษฎีการเรียนรู้ (Learning Theory) หมายถึง ข้อความรู้ที่พรรณนา อธิบาย ทำนายปรากฏการณ์ต่างๆ เกี่ยวกับการเรียนรู้ ซึ่งได้รับการพิสูจน์ทดสอบ ตามกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ และได้รับการยอมรับว่าเชื่อถือได้ และสามารถนำไปนิรนัยเป็นหลักหรือกฎการเรียนรู้ย่อยๆ หรือนำไปใช้เป็นหลักในการจัดกระบวนการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียนได้ทฤษฎีโดยทั่วไปมักประกอบด้วยหลักการย่อยๆ หลายหลักการ

ทิศนา แขมมณี (2559: 50-51) ได้กล่าวถึงทฤษฎีการเรียนรู้และการสอนในช่วงคริสต์ศตวรรษที่ 20 เป็นทฤษฎีที่ยังมีการนำมาใช้เป็นพื้นฐานในการจัดการเรียนการสอนกันอย่างกว้างขวาง สำหรับในบทนี้ขอนำเสนอทฤษฎีการเรียนรู้และการสอนที่สำคัญ 4 ทฤษฎี ได้แก่ ทฤษฎีการเรียนรู้กลุ่มพฤติกรรมนิยม ทฤษฎีการเรียนรู้กลุ่มพุทธินิยมหรือกลุ่มความรู้ความเข้าใจ ทฤษฎีการเรียนรู้กลุ่มมนุษยนิยม และทฤษฎีการเรียนรู้กลุ่มผสมผสาน โดยแต่ละทฤษฎีจะนำเสนอแยกเป็น 2 ส่วน คือ ส่วนที่เป็นแนวคิดหรือหลักการของทฤษฎี และส่วนที่เป็นแนวทางการประยุกต์ใช้ทฤษฎีนั้นๆ ในการจัดการเรียนการสอน โดยทฤษฎีการเรียนรู้กลุ่มพฤติกรรมนิยม (Behaviorism) นักคิดและนักจิตวิทยาในกลุ่มพฤติกรรมนิยมมีมุมมองต่อธรรมชาติของมนุษย์ในลักษณะที่เป็นกลาง คือ ไม่ดี ไม่เลว และให้ความสนใจพฤติกรรมของมนุษย์มาก เพราะเป็นสิ่งที่เห็นได้ชัดสามารถวัด สังเกตได้ และเชื่อว่าการเรียนรู้เกิดจากการเชื่อมโยงระหว่างสิ่งเร้าและการตอบสนอง ทฤษฎีการเรียนรู้ในกลุ่มนี้ประกอบด้วยทฤษฎีที่สำคัญ 3 ทฤษฎี คือ ทฤษฎีการเชื่อมโยงของธอร์นไดค์ ทฤษฎีการวางเงื่อนไข ซึ่งแบ่งออกเป็น 4 แบบ คือ 1) การวางเงื่อนไขแบบคลาสสิก 2) การวางเงื่อนไขของวัตสัน 3) การวางเงื่อนไขแบบต่อเนื่อง 4) การวางเงื่อนไขแบบปฏิบัติการ และทฤษฎีการเรียนรู้ของฮัลล์

สรุปได้ว่า ทฤษฎีการเรียนรู้ หมายถึง ข้อความรู้ที่พรรณนา ทำนายปรากฏการณ์ต่างๆ เกี่ยวกับการเรียนรู้ ซึ่งได้รับการพิสูจน์ทดสอบทางวิทยาศาสตร์อย่างเหมาะสม และได้รับการยอมรับว่าเชื่อถือได้จากสังคมว่า มีความเหมาะสม และสามารถนำไปใช้เป็นหลักในการจัดกระบวนการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียนได้ ซึ่งทฤษฎีการเรียนรู้กลุ่มพฤติกรรมนิยม นักคิดและนักจิตวิทยามีมุมมองต่อธรรมชาติของมนุษย์ในลักษณะที่เป็นกลาง ให้ความสนใจพฤติกรรมของมนุษย์มาก เพราะสามารถวัด สังเกตได้ และเชื่อว่าการเรียนรู้เกิดจากการเชื่อมโยงระหว่างสิ่งเร้า และการตอบสนอง อันจะนำมาซึ่งการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปในทางที่ดี

ทฤษฎีการเชื่อมโยงของธอร์นไดค์ (Thorndike’s connectionism)

ทฤษฎีการเชื่อมโยงของธอร์นไดค์ (Thorndike’s connectionism) จัดอยู่ในกลุ่มของทฤษฎีการเรียนรู้กลุ่มพฤติกรรมนิยม (Behaviorism) ซึ่ง ทิศนา แขมมณี (2559: 51-53) กล่าวถึงทฤษฎีดังกล่าว และการประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนรู้ มีดังนี้

ธอร์นไดค์ (Thorndike) เป็นนักจิตวิทยาชาวอเมริกันที่มีความเชื่อว่าการเรียนรู้เกิดจากการเชื่อมโยงระหว่างสิ่งเร้ากับการตอบสนอง ซึ่งมีหลายรูปแบบ บุคคลจะมีการลองผิดลองถูกและมีการปรับเปลี่ยนไปเรื่อยๆ จนกว่าจะพบรูปแบบการตอบสนองที่ให้ผลที่พึงพอใจมากที่สุด เมื่อเกิดการเรียนรู้

แล้วบุคคลจะใช้รูปแบบการตอบสนองที่เหมาะสมเพียงรูปแบบเดียวและจะพยายามใช้รูปแบบการตอบสนองนั้นเชื่อมโยงกับสิ่งเร้าในการเรียนรู้ต่อไปเรื่อยๆ ซึ่งสามารถสรุปกฎการเรียนรู้ที่สำคัญจากทฤษฎีการเชื่อมโยงของธอร์นไดค์ ได้ดังนี้ 1) กฎแห่งความพร้อม (Law of Readiness) การเรียนรู้จะเกิดขึ้นได้ดีถ้าผู้เรียนมีความพร้อมทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจ 2) กฎแห่งการฝึกหัด (Law of Exercise) การเรียนรู้ที่คงทนจะเกิดจากการฝึกหัดหรือกระทำซ้ำบ่อยๆ ด้วยความเข้าใจ 3) กฎแห่งการใช้และไม่ใช้ (Law of Use and Disuse) ถ้ามีการนำความรู้ที่เคยเรียนรู้ไปแล้วไปใช้บ่อย ๆ จะทำให้การเรียนรู้เกิดความคงทน แต่หากความรู้ที่เคยเรียนไปไม่ได้ถูกนำไปใช้จะทำเกิดการลืม 4) กฎแห่งผลที่พึงพอใจ (Law of Effect) เมื่อบุคคลได้รับผลจากการเรียนรู้ที่พึงพอใจจะทำให้อยากจะเรียนรู้ต่อไป แต่ถ้าได้รับผลที่ไม่พึงพอใจก็จะไม่อยากเรียนรู้

การประยุกต์ใช้ทฤษฎี โดยการนำแนวคิดของทฤษฎีการเชื่อมโยงของธอร์นไดค์ไปประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนรู้ สามารถทำได้ คือ 1) ผู้สอนควรตรวจสอบความพร้อมหรือการสร้างความพร้อมให้แก่ผู้เรียน ทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจ รวมทั้งความรู้เดิมที่จำเป็นก่อนเริ่มบทเรียนใหม่ เช่น การให้ผู้เรียนมีเวลาในการเตรียมตัวก่อนเริ่มบทเรียน การสร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้ และการทบทวนความรู้เดิม 2) ผู้สอนควรให้ผู้เรียนฝึกทักษะที่สำคัญและจำเป็นบ่อย ๆ เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ที่คงทน 3) ผู้สอนควรเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้นำความรู้ในสิ่งที่ได้จากการเรียนรู้นั้นไปใช้บ่อยๆ ในสถานการณ์ที่หลากหลาย 4) หลังจากที่ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้ตามจุดประสงค์ที่ผู้สอนกำหนดแล้ว ผู้สอนควรให้คำชมเชยหรือรางวัลที่ทำให้ผู้เรียนพึงพอใจต่อสิ่งที่ได้กระทำในการร่วมกิจกรรมการเรียน ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนเกิดแรงจูงใจในการเรียนรู้มากขึ้นและทำให้การเรียนการสอนประสบผลสำเร็จ

ทฤษฎีการวางเงื่อนไข (Conditioning Theory)

ทฤษฎีการวางเงื่อนไข สามารถแบ่งตามลักษณะของการวางเงื่อนไขออกเป็น 4 ทฤษฎีย่อย ประกอบด้วยทฤษฎีการวางเงื่อนไขแบบคลาสสิก ทฤษฎีการวางเงื่อนไขของวัตสัน ทฤษฎีการวางเงื่อนไขแบบต่อเนื่อง และ ทฤษฎีการวางเงื่อนไขแบบปฏิบัติการ ซึ่งทฤษฎีการวางเงื่อนไข จัดอยู่ในกลุ่มของทฤษฎีการเรียนรู้กลุ่มพฤติกรรมนิยม (Behaviorism) ซึ่ง ทิศนา แขมมณี (2559: 53-78) กล่าวถึงทฤษฎีดังกล่าวและการประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนรู้ มีดังนี้

(1) ทฤษฎีการวางเงื่อนไขแบบคลาสสิก (Classical conditioning)

ทฤษฎีการวางเงื่อนไขแบบคลาสสิกเสนอโดย พาฟลอฟ (Pavlov) นักจิตวิทยาและสรีรวิทยาชาวรัสเซีย ซึ่งได้ทำการทดลองใช้ผงเนื้อบดเป็นสิ่งเร้าตามธรรมชาติหรือสิ่งเร้าที่ไม่วางเงื่อนไข (unconditioned stimulus) กับสุนัข พบว่าผงเนื้อบดสามารถทำให้สุนัขน้ำลายไหลได้ ต่อมาพาฟลอฟได้นำผงเนื้อบดมาเป็นสิ่งเร้าคู่กับเสียงกระดิ่ง ซึ่งไม่ใช่สิ่งเร้าตามธรรมชาติและสุนัขจะไม่มีน้ำลายไหลเมื่อได้ยินเสียงกระดิ่ง เขาพบว่าสุนัขจะน้ำลายไหลเมื่อใช้เมื่อใช้ผงเนื้อบดและเสียงกระดิ่งมาเป็นสิ่งเร้าคู่กัน ต่อมาเขาพบว่าเมื่อใช้สิ่งเร้าทั้งสองคู่กันหลาย ๆ ครั้ง แล้วตัดสิ่งเร้าตามธรรมชาติ (ผงเนื้อบด) ออกเหลือแต่เสียงกระดิ่งอย่างเดียว ก็ยังพบว่าสุนัขก็ยังน้ำลายไหล แสดงว่า การเรียนรู้ของสุนัขเกิดจากการเชื่อมโยงระหว่างเสียงกระดิ่งและพฤติกรรมน้ำลายไหล ดังนั้นเขาจึงสรุปว่าการเรียนรู้ของสิ่งมีชีวิตสามารถเกิดจากการตอบสนองต่อสิ่งเร้าที่วางเงื่อนไข (conditioned stimulus)ได้ กฎการเรียนรู้จากทฤษฎีการวางเงื่อนไขแบบคลาสสิกของของพาฟลอฟ สามารถสรุปได้ดังนี้

1) พฤติกรรมการตอบสนองของมนุษย์สามารถเกิดขึ้นได้จากการเชื่อมโยงระหว่างสิ่งเร้าที่ไม่วางเงื่อนไขหรือความต้องการทางธรรมชาติ (unconditioned stimulus) กับสิ่งเร้าที่วางเงื่อนไข (conditioned stimulus)

2) กฎแห่งการลดภาวะ (Law of Extinction) ความเข้มข้นของการตอบสนองจะลดลงเรื่อย ๆ หากบุคคลได้รับสิ่งเร้าที่วางเงื่อนไขอย่างเดียว หรือความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งเร้าที่วางเงื่อนไขกับสิ่งที่เร้าที่ไม่วางเงื่อนไขห่างกันออกไปมากขึ้น

3) กฎแห่งการฟื้นคืนสภาพเดิมตามธรรมชาติ (Law of Spontaneous Recovery) การตอบสนองที่เกิดจากการวางเงื่อนไขที่ลดลง สามารถทำให้เกิดขึ้นได้อีกโดยใช้ สิ่งเร้าตามธรรมชาติหรือสิ่งเร้าที่ไม่วางเงื่อนไขมาเข้าคู่กับสิ่งเร้าที่วางเงื่อนไขอีก

4) กฎแห่งการถ่ายโยงการเรียนรู้สู่สถานการณ์อื่น ๆ (Law of Generalization) เมื่อเกิดการเรียนรู้จากการวางเงื่อนไขแล้ว ถ้ามีสิ่งเร้าที่คล้ายกับสิ่งเร้าที่วางเงื่อนไขที่เคยใช้มากระตุ้น อาจทำให้เกิดการตอบสนองที่เหมือนกันได้

5) กฎแห่งการจำแนกความแตกต่าง (Law of Discrimination) ถ้ามีการใช้สิ่งเร้าที่วางเงื่อนไขหลายแบบ แต่มีการใช้สิ่งเร้าที่ไม่วางเงื่อนไขหรือความต้องการตามธรรมชาติมาเข้าคู่กับสิ่งเร้าที่วางเงื่อนไขแบบใดแบบหนึ่งเท่านั้น การเรียนรู้จะเกิดจากการจำแนกความแตกต่างและเลือกตอบสนองเฉพาะกับสิ่งเร้าที่วางเงื่อนไข

การประยุกต์ใช้ทฤษฎี การนำแนวคิดของทฤษฎีการวางเงื่อนไขแบบคลาสสิกของพาฟลอฟ ไปประยุกต์ใช้ใน การจัดการเรียนรู้สามารถทำได้ ดังนี้ 1) ผู้สอนควรนำสิ่งเร้าที่เป็นความต้องการทางธรรมชาติของผู้เรียนมาใช้คู่กับสิ่งเร้าที่มีเงื่อนไขเพื่อช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้ดี เช่น การให้รางวัลเมื่อผู้เรียนสามารถทำได้ตามจุดประสงค์ที่ครูกำหนด 2) การที่จะทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ในเรื่องใด ผู้สอนอาจใช้สิ่งเร้าที่วางเงื่อนไขหลายแบบพร้อมกับสิ่งเร้าที่ผู้เรียนชอบตามธรรมชาติ เช่น การให้สิทธิพิเศษในการไปพักก่อนคนอื่น หรือการให้คะแนนเพิ่มแก่ผู้เรียนที่สามารถทำได้ตามจุดประสงค์ที่ครูกำหนด 3) ผู้สอนควรจัดกิจกรรมการเรียนที่มีความต่อเนื่องและสัมพันธ์กับสิ่งที่ผู้เรียนเคยเรียนรู้มาแล้วจะช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้ง่ายขึ้นเพราะมีการถ่ายโยงระหว่างประสบการณ์เดิมกับประสบการณ์ใหม่ 4) ถ้าผู้สอนต้องการให้ผู้เรียนเกิดพฤติกรรมใด ผู้สอนไม่ควรใช้สิ่งเร้าที่ไม่มีเงื่อนไขอย่างเดียวนานเกินไปเพราะจะทำให้พฤติกรรมการตอบสนองลดลงเรื่อย ๆ เช่น ถ้าผู้สอนต้องการให้ผู้เรียนเข้าห้องเรียนตรงเวลา ผู้สอนอาจตั้งเงื่อนไขว่าเมื่อผู้สอนเข้ามาในห้องเรียนจะมีการทดสอบความรู้ในเรื่องที่เรียนไปในครั้งแล้วในตอนต้นชั่วโมงทุกครั้ง หากผู้สอนทำอย่างสม่ำเสมอ ผู้เรียนจะสนองตอบโดยเข้าเรียนตรงเวลา แต่ถ้าผู้สอนเข้ามาในห้องแล้วไม่ได้ทดสอบความรู้ในเรื่องที่เรียนไปแล้วอย่างสม่ำเสมอตามเงื่อนไขที่กำหนด จะทำให้เกิดการลดภาวะของการตอบสนองต่อพฤติกรรมแบบนี้ได้

(2) ทฤษฎีการวางเงื่อนไขของวัตสัน

วัตสัน (Watson) นักจิตวิทยาชาวอเมริกัน ได้ทำการทดลองเกี่ยวกับการวางเงื่อนไขโดยให้เด็กคนหนึ่งเล่นกับหนูขาวในขณะที่เด็กกำลังจะจับหนูขาวเขาก็ทำให้เกิดเสียงดังโดยใช้ค้อนตีแท่งเหล็กซึ่งอยู่ด้านหลังของเด็กจนเด็กตกใจและร้องไห้ หลังจากนั้นเด็กจะกลัวและร้องไห้เมื่อเห็นหนูขาว ต่อมาเขาทดลองโดยให้แม่กอดเด็กไว้แล้วนำหนูขาวมาให้เด็กดูหลังจากนั้นเด็กก็จะค่อย ๆ คลายจากความกลัวหนูขาว จากการทดลองดังกล่าวสามารถสรุปเป็นกฎการเรียนรู้ตามทฤษฎีการวางเงื่อนไขของวัตสันได้ดังนี้

1) พฤติกรรมที่เกิดจากการเรียนรู้เป็นสิ่งที่สามารถควบคุมให้เกิดขึ้นได้โดยการควบคุมสิ่งเร้าที่วางเงื่อนไขให้สัมพันธ์กับสิ่งเร้าตามธรรมชาติ

2) พฤติกรรมที่เกิดจากการเรียนรู้ใด ๆ สามารถลดพฤติกรรมนั้นให้หายไปได้โดยการควบคุมสิ่งเร้าที่วางเงื่อนไขให้สัมพันธ์กับสิ่งเร้าตามธรรมชาติอย่างเหมาะสม

การประยุกต์ใช้ทฤษฎี การนำแนวคิดของทฤษฎีการวางเงื่อนไขของวัตสันไปประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนรู้สามารถทำได้ดังนี้ 1) ผู้สอนควรสร้างพฤติกรรมที่พึงประสงค์ให้เกิดกับผู้เรียนโดยใช้สิ่งเร้าที่เหมาะสมกับภูมิหลังและความต้องการของผู้เรียนควบคู่ไปกับสิ่งเร้าที่วางเงื่อนไข เช่น ถ้าผู้เรียนนำเสนอผลงานหน้าชั้นได้ดี ผู้สอนควรยกย่องชมเชย ให้รางวัล หรือให้เพื่อปรบมือให้ จะช่วยผู้เรียนมีความตั้งใจที่จะทำให้ดียิ่งขึ้น 2) ผู้สอนสามารถลบพฤติกรรมที่ไม่พึงปรารถนาของผู้เรียนได้โดยใช้สิ่งเร้า ตามธรรมชาติหรือสิ่งเร้าที่ไม่ได้วางเงื่อนไขมาช่วย เช่น ถ้าผู้เรียนไม่ชอบเรียนคณิตศาสตร์ เพราะเรียนไม่เข้าใจ ผู้สอนควรปรับวิธีสอนโดยทำให้เข้าใจง่ายขึ้น และให้ความช่วยเหลืออย่างใกล้ชิด เปิดโอกาสให้มาซักถามได้อย่างเป็นกันเองจนผู้เรียนสามารถเรียนเข้าใจมากขึ้นและชอบเรียนคณิตศาสตร์

(3) ทฤษฎีการวางเงื่อนไขแบบต่อเนื่อง (Contiguous conditioning)

กัทธรี (Guthrie) นักจิตวิทยาชาวอเมริกาได้ทำการทดลองวางเงื่อนไขโดยปล่อยแมวที่หิวจัดเข้าไปในกล่องปริศนาซึ่งมีเสาเล็ก ๆ อยู่ตรงกลางและมีกระจกที่ประตูทางออก ที่เสาในกล่องจะมีกลไกสำหรับเปิดประตู แล้วนำปลาแซลมอนวางไว้นอกกล่อง การทดลองพบว่า แมวบางตัวใช้การกระทำหลายแบบเพื่อจะออกจากกล่อง แต่แมวบางตัวใช้วิธีเดียวก็สามารถออกจากกล่องได้ กัทธรี อธิบายว่า แมวจะใช้การกระทำครั้งสุดท้ายที่ประสบผลสำเร็จเป็นแบบแผนและยึดไว้สำหรับการแก้ปัญหาครั้งต่อไป และการเรียนรู้เมื่อเกิดขึ้นแล้วแม้เพียงครั้งเดียวก็นับว่าได้เรียนรู้แล้วไม่จำเป็นต้องทำซ้ำอีก

กฎการเรียนรู้ตามทฤษฎีการวางเงื่อนไขแบบต่อเนื่องของกัทธรี สรุปได้ดังนี้

1) กฎแห่งความต่อเนื่อง (Law of Continuity) เมื่อมีสิ่งเร้าชุดใดชุดหนึ่งมากระตุ้นและก่อให้เกิดการเคลื่อนไหวของร่างกายอย่างใดอย่างหนึ่งขึ้นแล้ว หากสิ่งเร้าชุดเดิมกลับมาอีกก็จะทำให้เกิดการเคลื่อนไหวอย่างเดิมเกิดขึ้น

2) การเรียนรู้เกิดขึ้นได้แม้เพียงครั้งเดียว (One trial learning) เมื่อมีสิ่งเร้ามากระตุ้น ถ้าบุคคลสามารถการเรียนรู้โดยแสดงปฏิกิริยาตอบสนองต่อสิ่งเร้านั้นได้อย่างถูกต้อง แม้เพียงครั้งเดียวก็ถือว่าได้เรียนรู้แล้ว ไม่จำเป็นต้องทำซ้ำอีก

3) กฎของการกระทำครั้งสุดท้าย (Law of Recency) ในสถานการณ์อย่างใดอย่างหนึ่ง ถ้ามีการเรียนรู้เกิดขึ้นอย่างสมบูรณ์แล้ว เมื่อมีสถานการณ์นั้นเกิดขึ้นอีก บุคคลจะกระทำเหมือนที่เคยได้กระทำในครั้งสุดท้ายที่เกิดการเรียนรู้นั้น

4) การจูงใจ (Motivation) การเรียนรู้เกิดจากการจูงใจมากกว่าการเสริมแรง

การประยุกต์ใช้ทฤษฎี การนำแนวคิดของทฤษฎีการวางเงื่อนไขแบบต่อเนื่องของกัทธรี ไปประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนรู้ สามารถทำได้ดังนี้ 1) ถ้าผู้สอนต้องการให้ผู้เรียนเกิดพฤติกรรมใด ผู้สอนควรให้สิ่งเร้าแบบวางเงื่อนไขที่เหมาะสมแก่ผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง เช่น การให้รางวัลผู้เรียนที่ทำความดีทุกครั้งจนผู้เรียนทำความดีอย่างต่อเนื่อง 2) ในการสอนในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง ผู้สอนควรสอนให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ในสิ่งที่ถูกต้องตั้งแต่แรกโดยไม่จำเป็นต้องสอนซ้ำซากซึ่งจะทำให้ผู้เรียนเกิดความเบื่อหน่าย 3) ในการทบทวนความรู้ของผู้เรียน ผู้สอนควรจัดสิ่งเร้ามากระตุ้นที่คล้ายกับ สิ่งที่เขาเคยเรียนรู้มาแล้วครั้งสุดท้ายซึ่งจะทำให้ผู้เรียนจะสามารถแสดงปฏิกิริยาตอบสนองออกมาได้ อย่างถูกต้อง 4) ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

ผู้สอนต้องสร้างแรงจูงใจให้เกิดกับผู้เรียนเสียก่อน เนื่องจากแรงจูงใจเป็นปัจจัยที่สำคัญช่วยให้ผู้เรียนประสบความสำเร็จในการเรียนรู้

(4) ทฤษฎีการวางเงื่อนไขแบบปฏิบัติการ (Operant Conditioning)

ทฤษฎีการเรียนรู้ของสกินเนอร์ (Skinner)

วางเงื่อนไขแบบการกระทำหรือแบบปฏิบัติการ ซึ่งมีชื่อเรียกต่าง ๆ กันคือ Operant Conditioning Theory หรือ Instrumental conditioning theory หรือ Type – R Conditioning Theory สกินเนอร์ได้เสนอแนวความคิดโดยจำแนกทฤษฎีทางพฤติกรรมออกเป็น 2 ประเภท คือ

1) พฤติกรรมที่เกิดจากการเรียนรู้แบบ Type S (Response Behavior) ซึ่งมีสิ่งเร้า (Stimulus) เป็นตัวกำหนดหรือดึงออกมา เช่น น้ำลายไหลเนื่องจากใส่อาหารเข้าไปในปาก สะดุ้งเพราะถูกเคาะที่สะบ้าข้างเข่า หรือการหรี่ตาเมื่อถูกแสงไฟ พฤติกรรมดังกล่าวเป็นการตอบสนองแบบอัตโนมัติ

2) พฤติกรรมที่เกิดจากการเรียนรู้แบบ Type R (Operant Behavior) พฤติกรรมหรือการตอบสนองขึ้นอยู่กับการเสริมแรง (Reinforcement) การตอบสนองแบบนี้จะต่างกับ แบบแรก เพราะอินทรีย์เป็นตัวกำหนดหรือเป็นผู้สั่งให้กระทำต่อสิ่งเร้า ไม่ใช้ให้สิ่งเร้าเป็นตัวกำหนดพฤติกรรมของอินทรีย์ เช่น การถางหญ้า การเขียนหนังสือ การรีดผ้า พฤติกรรมต่าง ๆ ของคนในชีวิตประจำวันเป็นพฤติกรรมแบบ Operant Conditioning)หลักการเรียนรู้ที่สำคัญ หลักการเรียนรู้ของทฤษฎีการวางเงื่อนไขแบบการกระทำ เน้นการกระทำของผู้ที่เรียนรู้มากกว่าสิ่งเร้าที่กำหนดให้ กล่าวคือ เมื่อต้องการให้อินทรีย์เกิดการเรียนรู้จากสิ่งเร้าใดสิ่งเร้าหนึ่ง เราจะให้ผู้เรียนรู้เลือกแสดงพฤติกรรมเองโดยไม่บังคับหรือบอกแนวทางในการเรียนรู้ เมื่อผู้เรียนแสดงพฤติกรรมการเรียนรู้แล้วจึง “เสริมแรง” พฤติกรรมนั้นทันที เพื่อให้ผู้เรียนรู้ว่าพฤติกรรมที่แสดงออกนั้นเป็นพฤติกรรมการเรียนรู้ หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งทฤษฎีการเรียนรู้การวางเงื่อนไขแบบการกระทำนั้น พฤติกรรมการตอบสนองจะขึ้นอยู่กับการเสริมแรง (Reinforcement) ตัวเสริมแรงแบ่งออกเป็น 2 ลักษณะ คือ

2.1 ตัวเสริมแรงทางบวก (Positive Reinforcement) หมายถึง สิ่งเร้าใด ๆ ซึ่งเมื่อนำมาใช้แล้วทำให้อัตราการตอบสนองเพิ่มมากขึ้น เช่น คำชมเชย รางวัล อาหาร

2.2 ตัวเสริมแรงทางลบ (Negative Reinforcement) หมายถึงสิ่งเร้าใด ๆ ซึ่งเมื่อนำมาใช้แล้วทำให้การตอบสนองเพิ่มขึ้นในทางลบ เป็นตัวเสริมแรงทางลบ เช่น เสียงดัง อากาศร้อน คำตำหนิ กลิ่น การทำโทษ เป็นการนำตัวเสริมแรงลบเข้ามา เพราะการทำโทษบางอย่างหากนำไปใช้จะมีผลให้อัตราการตอบสนองเปลี่ยนไปในลักษณะที่เข้มขึ้น

การนำทฤษฎีการเรียนรู้ของสกินเนอร์ไปใช้ในการจัดการเรียนรู้

1) การใช้เสริมแรง (Reinforcement) ทุกขั้นตอนของการจัดกิจกรรม ครูควรให้การเสริมแรง โดยการชมเชยหรือให้แรงจูงใจ โดยวิธีการต่าง ๆ เช่นการให้รางวัล ทั้งนี้เพราะเด็กในวัยนี้ต้องการให้ผู้อื่นสนใจตนหรือเห็นว่าตนเองสำคัญกว่าคนอื่น การให้แรงจูงใจจะทำให้เด็กเกิดความสนใจ พอใจที่จะเรียน

2) การปลูกฝังพฤติกรรมบางอย่างและการลดพฤติกรรมบางอย่าง (Shaping Behavior) หลักการสำคัญของทฤษฎีการวางเงื่อนไขแบบการกระทำของสกินเนอร์ก็คือการควบคุมการตอบสนองด้วยวิธีการเสริมแรง กล่าวคือ เราจะให้การเสริมแรงเฉพาะในเรื่องที่ต้องการเพื่อให้เกิดเป็นนิสัยติดตัว ดังนั้นถ้าเราต้องการให้เด็กมีพฤติกรรมใหม่ในเรื่องใด ก็ควรให้การเสริมแรงพฤติกรรมนั้น เพื่อให้เด็กทำต่อไปจนเป็น

นิสัย แต่ถ้าต้องการให้พฤติกรรมใดหายไปก็ควรลดการเสริมแรงพฤติกรรมนั้น ก็จะทำให้พฤติกรรมที่ไม่พึงปรารถนานั้นหายไป การปลูกฝังพฤติกรรมใหม่ให้แก่เด็กโดยการใช้การเสริมแรงเป็นสิ่งควบคุมพฤติกรรม ครูควรมีการวางแผนให้เหมาะสม

3. บทเรียนแบบโปรแกรม (Programmed Maching) และเครื่องช่วยสอน (Teaching Learning) สกินเนอร์ได้เสนอการสอนแบบโปรแกรม ซึ่งจัดแบ่งเนื้อหาวิชาออกเป็นส่วนย่อย ๆ เป็นขั้น ๆ และจัดลำดับให้เป็นเหตุเป็นผลเพื่อให้เรียนได้ง่าย และเมื่อสำเร็จแต่ละขั้นจะได้รับแรงเสริม หรือให้รางวัลทันที ทั้งบทเรียนสำเร็จรูปและเครื่องช่วยสอนต่างเน้นให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง โดยมีคำตอบที่ถูกต้องไว้ให้ ซึ่งบทเรียนดังกล่าวควรนำมาใช้ประกอบการเรียนการสอนจะทำให้เด็กเกิดการเรียนรู้มากยิ่งขึ้นทฤษฎีพัฒนาการของอีริคสันอีริคสัน (Erikson) ได้เน้นความสำคัญที่วัยของเด็ก ขั้นตอนของการพัฒนาการและสิ่งแวดล้อมที่อยู่รอบๆ ตัวเด็กว่า ถ้าเด็กอยู่ในสิ่งแวดล้อมที่เขาพอใจ ประสบความสำเร็จ เขาจะมองโลกในแง่ดี มีความเชื่อมั่นและไว้วางใจผู้อื่น แต่ถ้าเด็กอยู่ในสิ่งแวดล้อมที่ไม่ดี ไม่พอใจ จะมองโลกในแง่ร้าย ขาดความเชื่อมั่นในตนเองและไม่วางใจผู้อื่นอีริคสัน ยังได้ย้ำว่า ถ้าหากเด็กไม่พัฒนาและผ่านขั้นต้นแล้ว เด็กก็จะไม่สามารถพัฒนาในขั้นต่อ ๆ ไปได้การนำมาใช้ในการจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษานั้น การจัดกิจกรรมในขั้นก่อนประถมศึกษา เน้นการที่เด็กได้ประสบความสำเร็จและพึงพอใจต่อสภาพแวดล้อมของห้องเรียน ต่อเพื่อนฝูงและต่อครู ทั้งนี้เพื่อให้เด็กมองสังคมใหม่ สังคมโรงเรียนในด้านดี มีความเชื่อมั่นและไว้วางใจต่อผู้อื่น และถ้าหากว่าเด็กพอใจและมองโรงเรียนในแง่ดีแล้ว เด็กก็อยากมาโรงเรียน ก็จะได้รับการพัฒนาให้เจริญเติบโตขึ้น การช่วยเหลือตนเอง เช่น การไปห้องน้ำ การแต่งกาย การเก็บของเล่นเข้าที่นั้น ในระยะเริ่มต้น ครูจะดูแลอยู่อย่างใกล้ชิด และใช้การชมเชย การชักชวนให้ทำกิจกรรมร่วมกับครู ก็จะเป็นการไม่บังคับ เด็กไม่เกิดการต่อต้านและเกิดความพอใจเป็นรางวัลในการทำกิจกรรมช่วยเหลือ การหัวเราะเยาะในสิ่งที่เด็กทำ หรือการจัดแข่งขันผลงานที่อาจจะก่อให้เกิดการละอายก็ไม่ควรใช้ เพราะจะทำให้เด็กไม่กล้าแสดงออกอีกต่อไปกิจกรรมในระดับก่อนประถมศึกษา เน้นผ่านการเล่น ซึ่งเป็นการสนุกสนาน สื่ออุปกรณ์ที่ใช้ ก็เรียกร้องและเชิญชวนต่อการเข้าร่วมการใช้จินตนาการบทบาทสมมติ ซึ่งเป็นการตอบสนองต่อพัฒนาของเด็กวัยนี้ ก็มีการจัดให้อยู่ตลอดเวลา

(5) ทฤษฎีการเรียนรู้ของฮัลล์ (Hull's Systematic Behavior Theory)

ฮัลล์ (Hull) นักจิตวิทยาชาวอเมริกันได้ใช้หลักการทางคณิตศาสตร์มาช่วยในการสร้างทฤษฎีทางจิตวิทยาอย่างมีระบบซึ่งเป็นแบบ S-R คือ การเชื่อมโยงระหว่างสิ่งเร้ากับการตอบสนอง โดยกล่าวถึงกระบวนการเรียนรู้ต่างๆในรูปของสมการคณิตศาสตร์ หลักการเรียนรู้ตามทฤษฎีการเรียนรู้ของฮัลล์ เริ่มจากการตั้งสมมติฐานโดยใช้กระบวนการอนุมาน (Deductive Process) ก่อนแล้วจึงทดลองเพื่อทดสอบสมมุติฐานและเมื่อสมมติฐานใดที่เป็นจริงเขาก็ได้ตั้งเป็นทฤษฎีต่อไป

สมมุติฐานแรกของฮัลล์ คือ การที่มนุษย์และสัตว์จะเกิดการเรียนรู้ได้ต้องมีการสร้างแรง ขับ (Drive) ได้แก่ ความหิว ความกระหาย เป็นต้น ซึ่งเขากล่าวว่า การแสดงพฤติกรรมการเรียนรู้มากหรือน้อยเกิดจากผลคูณระหว่างแรงขับ (Drive) กับอุปนิสัย (Habit) ของบุคคลนั้นเมื่อได้รับการเสริมแรง สามารถเขียนเป็นสมการได้ว่า

$$B = D \times H$$

เมื่อ B แทน พฤติกรรม (Behavior)

D แทน แรงขับ (Drive)

H แทน นิสัย (Habit)

การเรียนรู้จะเพิ่มขึ้นเป็นระยะและจะมีการสะสมเพิ่มขึ้นไปเรื่อย ๆ ในลักษณะที่เป็นกระทำอย่างต่อเนื่องกัน การเสริมแรงจะทำให้การเรียนรู้เพิ่มระดับมากขึ้น แต่ในบางครั้งอัตราการเพิ่มของแต่ละคนอาจมีความไม่สม่ำเสมอ มีทั้งขึ้นและลง เพราะมีตัวแปรหลายอย่างที่มีอิทธิพลต่อการเรียนรู้ เช่น เนื้อหาวิชาที่เรียน ความพร้อมของผู้เรียน แรงขับ ความแตกต่างระหว่างบุคคล เป็นต้น

ฮัลล์ (Hull) ได้ทำการทดลองโดยฝึกหนูให้กดคาน โดยแบ่งหนูเป็นกลุ่ม ๆ แต่ละกลุ่มจะให้อดอาหารนาน 24 ชั่วโมง และมีการกำหนดแบบแผนในการเสริมแรงแตกต่างกันในแต่ละกลุ่ม บางกลุ่มกดคาน 5 ครั้ง จึงได้อาหาร ไปจนถึงกลุ่มที่กด 90 ครั้ง จึงจะได้อาหาร และอีกพวกหนึ่งทดลองแบบเดียวกันแต่อดอาหารเพียง 3 ชั่วโมง ผลปรากฏว่า ยิ่งให้หนูอดอาหารนาน คือ มีแรงขับมาก จะส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงความเข้มของนิสัย(Habit) กล่าวคือ จะทำให้การเชื่อมโยงระหว่างอวัยวะรับสัมผัส(receptor) กับอวัยวะแสดงออก(effector) เข้มแข็งขึ้น ดังนั้นเมื่อหนูหิวมาก จึงมีพฤติกรรมกดคานเร็วขึ้น จากการทดลองดังกล่าวสามารถสรุปเป็นกฎการเรียนรู้ทฤษฎีการเรียนรู้ของฮัลล์ ได้ดังนี้ 1) กฎแห่งการยับยั้งปฏิกิริยา (Law of Reactive Inhibition) ถ้าร่างกายเกิดความเหนื่อยล้า การตอบสนองหรือการเรียนรู้จะลดลง 2) กฎแห่งการจัดลำดับกลุ่มนิสัย (Law of Habit Hierarchy) เมื่อมีสิ่งเร้ามากระตุ้นแต่ละคนจะมีการตอบสนองต่างๆ กัน ในระยะแรกการแสดงออกจะมีลักษณะง่ายๆ แต่เมื่อเกิดการเรียนรู้มากขึ้นก็สามารถแสดงการตอบสนองในระดับที่ซับซ้อนได 3) สมมติฐานของการใกล้จะบรรลุเป้าหมาย (Goal Gradient Hypothesis) เมื่อผู้เรียนยิ่งใกล้บรรลุเป้าหมายจะมีสมรรถภาพในการตอบสนองมากขึ้น การเสริมแรงที่ให้ในเวลาใกล้เคียงกับการบรรลุเป้าหมายจะช่วยทำให้เกิดการเรียนรู้ได้ดีที่สุด

การประยุกต์ใช้ทฤษฎี การนำแนวคิดของทฤษฎีการเรียนรู้ของฮัลล์ ไปประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนรู้ สามารถทำได้ดังนี้ 1) ในการจัดการเรียนการสอน ผู้สอนควรคำนึงถึงความพร้อม ความสามารถ และเวลาที่ผู้เรียนจะเรียนได้ดีที่สุด 2) ในการจัดการเรียนการสอน ผู้สอนควรให้ทางเลือกที่หลากหลายเพื่อให้ผู้เรียนสามารถตอบสนองตามระดับความสามารถของตน เนื่องจากผู้เรียนมีระดับของความสามารถไม่เท่ากัน 3) การให้การเสริมแรงในช่วงที่ผู้เรียนทำได้ใกล้ถึงเป้าหมายมากที่สุดจะช่วยทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้ดี

นอกจากนี้ฮัลล์ ยังได้กล่าวถึงปัจจัยที่จำเป็นในการเรียนรู้เพิ่มเติม ได้แก่ 1) ความสามารถ (Capacity) ในการเรียนรู้ของแต่ละบุคคลที่แตกต่างกัน 2) การจูงใจ (Motivation) จะช่วยให้เกิดพฤติกรรมการเรียนรู้โดยการสร้างแรงขับ (Drive) ให้เกิดขึ้นในตัวผู้เรียน 3) การเสริมแรง (Reinforcement) จะช่วยทำให้เกิดการเรียนรู้ได้ดี จำนวนครั้งของการเสริมแรงจะมีผลมากกว่าปริมาณของการเสริมแรงที่ให้ในแต่ละครั้ง4) ความเข้าใจ (Understanding) การเรียนรู้โดยการสร้างความเข้าใจให้เกิดขึ้นอย่างแท้จริงจะช่วยให้สามารถนำความรู้มาแก้ปัญหาได้ดียิ่งขึ้น เมื่อประสบปัญหาที่คล้ายคลึงกับประสบการณ์เดิม 5) การถ่ายโยงการเรียนรู้ (Transfer of Learning) การเรียนรู้สิ่งใหม่ที่คล้ายคลึงกับสิ่งที่เคยการเรียนรู้ในอดีต จะทำให้สามารถนำประสบการณ์เดิมมาใช้ในการตอบสนองต่อการเรียนรู้สิ่งใหม่ได้ และ 6) การลืม (Forgetting) เมื่อเวลาผ่านไปนาน ๆ และไม่ได้ใช้สิ่งที่เรียนรู้นั้น จะทำให้เกิดการลืมได้

บทสรุป

การจัดการเรียนรู้ (Learning) หมายถึง การกิจกรรมการสอนในรูปแบบต่าง ๆ ที่ได้เตรียมไว้แล้วในการเรียนการสอนของครู อาจารย์ เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ และบรรลุตามวัตถุประสงค์ที่กำหนด ซึ่งหมายถึงทำให้ผู้เรียนมีความรู้ มีความสามารถ เกิดทักษะชีวิตในการดำเนินชีวิตที่ดี โดยการจัดการเรียนรู้ที่ดี มีความเชื่อมโยงจากการบริหารจัดการสูตรอย่างเป็นระบบ การเตรียมแผนการสอน เอกสารประกอบการสอนฯ และการจัดกิจกรรมการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ ในการศึกษาทฤษฎีการเรียนรู้กลุ่มพฤติกรรมนิยม (Behaviorism) เพื่อนำไปประยุกต์ใช้ในการเรียนการสอนนั้น ควรศึกษาให้เข้าใจอย่างถ่องแท้ ซึ่งนักจิตวิทยาในกลุ่มพฤติกรรมนิยมมีมุมมองต่อธรรมชาติของมนุษย์ในลักษณะที่เป็นกลาง และให้ความสนใจพฤติกรรมของมนุษย์ เพราะสามารถวัด สังเกตได้ และเชื่อว่าการเรียนรู้เกิดจากการเชื่อมโยงระหว่างสิ่งเร้า และการตอบสนอง ทฤษฎีการเรียนรู้ในกลุ่มนี้ประกอบด้วยทฤษฎีที่สำคัญ 3 ทฤษฎี คือ ทฤษฎีการเชื่อมโยงของธอร์นไดค์ ทฤษฎีการวางเงื่อนไข และทฤษฎีการเรียนรู้ของฮัลล์ โดยผู้ศึกษาได้นำทฤษฎีการเชื่อมโยงของธอร์นไดค์ มาใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนสาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย ระดับปริญญาตรี

องค์ความรู้ที่ได้รับ

บทความวิชาการฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการจัดการเรียนรู้ โดยการประยุกต์ใช้ทฤษฎีการเรียนรู้กลุ่มพฤติกรรมนิยม สำหรับนักศึกษา สาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย ระดับปริญญาตรี องค์ความรู้ที่ได้รับ มีดังนี้

อาจารย์ดำเนินการกิจกรรมการสอนในรูปแบบต่าง ๆ จากทฤษฎีการเรียนรู้กลุ่มพฤติกรรมนิยมที่ได้เตรียมไว้แล้ว เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ และบรรลุตามวัตถุประสงค์ที่กำหนด ซึ่งหมายถึงทำให้ผู้เรียนมีความรู้ มีความสามารถ เกิดทักษะชีวิตในการดำเนินชีวิตที่ดี โดยการจัดการเรียนรู้ โดยการประยุกต์ใช้ทฤษฎีการเรียนรู้ไปใช้ในการจัดการเรียนการสอน เพื่อให้เกิดการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ ได้แก่

1) อาจารย์ตรวจสอบความพร้อม ความสามารถ และการสร้างความพร้อมให้แก่นักศึกษา การวางเงื่อนไข การใช้เสริมแรงโดยการสร้างแรงจูงใจ การสร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้ และการทบทวนความรู้เดิม

2) อาจารย์ให้นักศึกษาฝึกทักษะที่สำคัญ และจำเป็นบ่อย ๆ ให้การเสริมแรงพฤติกรรมที่เกิดการเรียนรู้ เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ที่คงทน

3) อาจารย์จัดกิจกรรมการเรียนที่มีความต่อเนื่องและสัมพันธ์กับสิ่งที่นักศึกษาเคยเรียนรู้ เปิดโอกาสให้นักศึกษาได้นำความรู้ในสิ่งที่ได้จากการเรียนรู้นั้นไปใช้บ่อยๆ ในสถานการณ์ที่หลากหลาย

4) หลังจากที่นักศึกษาสามารถเรียนรู้ได้ตามจุดประสงค์ที่ผู้สอนกำหนดแล้ว อาจารย์ให้คำชมเชย หรือรางวัล ซึ่งจะช่วยให้เกิดแรงจูงใจในการเรียนรู้มากขึ้น ดังแสดงใน แผนภาพที่ 2

แผนภาพที่ 2 การจัดการเรียนรู้ โดยการประยุกต์ใช้ทฤษฎีการเรียนรู้กลุ่มพฤติกรรมนิยม สำหรับนักศึกษา สาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย

เอกสารอ้างอิง

กุลิสรา จิตรชญาวณิช. (2562). **การจัดการเรียนรู้.** กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

จงจิต เค้าสิม, อลงกรณ์ สุขวัน และนุชธิดา โยลัย. (2565). ผลการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิคเรียนรู้ร่วมกัน (Learning Together: LT) ที่มีต่อความสามารถในการคิดวิเคราะห์ของนักศึกษาระดับปริญญาตรี หลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาปฐมวัยมหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. **วารสารวิชาการและวิจัย มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. 12(2),** 249-265.

ทิศนา แขมมณี. (2559). **ศาสตร์การสอน : องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย**.**

กลัญญู เพชราภรณ์. (2563). **วิทยาการจัดการเรียนรู้.** กรุงเทพฯ: คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.

ไพฑูรย์ สินลารัตน์. (2549). นวัตกรรมการจัดหลักสูตรวิชาศึกษาทั่วไปในมหาวิทยาลัยไทย. **รายงานการวิจัย.**กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

วิชัย วงษ์ใหญ่, (2554). **การพัฒนาหลักสูตรระดับอุดมศึกษา.** พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: บริษัท อาร์ แอนด์ ปริ้นท์ จำกัด.

สำนักส่งเสริมวิชาการและงานทะเบียน มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์. (2557). **คู่มือการจัดระบบการเรียนการสอนที่ยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : ศูนย์เรียนรู้การผลิตและจัดการธุรกิจสิ่งพิมพ์ดิจิตอล มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์.

อาภรณ์ ใจเที่ยง. (2553). **หลักการสอน.** พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.